



Érkezett: 2022 OKT 03.

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM

Iktatószám: VII-PF/ID/57/1 (2022)

Címzett: **Kövér László, az Országgyűlés elnöke**

Tárgy: **Egységes javaslattervezetethez készített indoklás megküldése**

Benyújtó: **Dr. Répássy Róbert, parlamenti államtitkár**

Törvényjavaslat címe, száma: **Az Európai Bizottsággal való megegyezés érdekében a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény módosításáról / A kondicionalitási eljárással összefüggésben a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény módosításáról (T/706. szám)**

Tisztelt Elnök Úr!

Az egyes házszabályi rendelkezésekről szóló 10/2014. (II.24.) OGY határozat (a továbbiakban: HHSZ) 137/A. § (1) bekezdése alapján iromány-nyilvántartásba vétel céljából megküldöm **az Európai Bizottsággal való megegyezés érdekében a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény módosításáról / A kondicionalitási eljárással összefüggésben a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény módosításáról (T/706.) a HHSZ 46. § (10) bekezdése alapján megszerkesztett egységes javaslattervezetethez készített indoklást.**

Budapest, 2022. október „3”

Tisztelettel:



Az Európai Bizottsággal való megegyezés érdekében a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény módosításáról szóló, T/706. számú törvényjavaslat egységes javaslattervezetéhez készített indokolás

Általános indokolás

A Javaslat egy teljesen új, a büntetőeljárás szabályozásában eddig ismeretlen eljárási mechanizmust kíván bevezetni Eljárás közhatalom gyakorlásával vagy közvagyon kezelésével kapcsolatos kiemelt bűncselekmény esetén elnevezéssel. Az új szabályozás egy önálló fejezetben (ún. külön eljárásként szabályozva), jól áttekinthetően azokat az eltérő szabályokat állapítja meg, amelyeket a nyomozás, a bírói jogorvoslat és a vádemelés általános szabályaitól eltérően alkalmazni kell a külön eljárás tárgyi hatálya alá tartozó kiemelt bűncselekmények miatt folytatott eljárások során. Az eljárás kulcsszereplője az eljárási szempontból teljesen kívülálló, az érintett bűncselekményekre tekintettel közvetlen magánérdekkel nem rendelkező, de a köz érdekében fellépni kívánó személy, akinek a szabályozás jogot ad arra, hogy az egyébként közvádas bűncselekmények miatt – tehát a nyomozó hatóság vagy ügyészség által – folytatott eljárásban az eredményes nyomozás elérése, illetve adott esetben a bűnösség kérdésében való bírói döntéshozatal érdekében bírói utat igénybe véve fellépjen.

A javasolt szabályozás nem rendelkezik előzménnyel a hazai szabályozás történetében. Megalkotását elsősorban a közhatalom gyakorlásával, illetve a közpénzügyek elköltésével kapcsolatban állított, büntetőjogi értékelést is felvető esetleges visszasságok felderítésének, értékelésének és megnyugtató módon való rendezésének az igénye teszi indokolttá. Ezen kívül kiemelendő, hogy az Európai Bizottság megfontolásra javasolta egy ilyen jogintézmény megalkotását a korrupció, illetve a közpénzek jogsértő kezelése elleni küzdelem fokozása, illetve az ilyen cselekményekkel kapcsolatos állami büntetőjogi igényérvényesítés ellenőrzöttebb, hatékonyabb megvalósulása érdekében.

A Javaslat alapvetően kétféle mechanizmust tartalmaz. Az új eljárásrend első része egyfajta vádkikényszerítési eljárást takar, amelynek célja, hogy első körben a büntetőeljárás lefolytatását elutasító nyomozó hatósági vagy ügyészségi döntés bírósági korrekciója legyen elérhető eljárási eszközökkel, aminek nyomán a nyomozás a megfelelő irányban tud tovább folytatódni. A javasolt szabályozás másik része azonban ezen túlmenően – megfelelő garanciális keretek között – azt is biztosítja, hogy végső soron, amennyiben az állami bűnüldöző szervek arra nem hajlandóak, vagy ezt nem látják megalapozottnak, biztosítsa az így fellépő személynek a lehetőséget, hogy a közösséget érintő kiemelt bűncselekményekre vonatkozó vádindítványával bírósághoz forduljon, és ezzel elérje, hogy a szerinte megvalósult bűncselekmény miatt a bíróság a büntetőjogi felelősség kérdésében jogerősen állást foglaljon. Ilyen értelemben ez az új rendszer sokban hasonlít a pótmagánvádas eljáráshoz, amely a sértettnek biztosítja ugyanezt a lehetőséget.

A Javaslat alkotmányossági keretei kapcsán fontos rámutatni az alábbiakra. Ahogyan az fentebb már megjelent, az új szabályozás dogmatikai, eljárási szempontból leginkább a pótmagánvádas eljáráshoz áll a legközelebb. Ezért az új mechanizmus kialakításakor a jogalkotó kiemelt figyelmet szentelt a pótmagánvádas eljárás kapcsán az Alkotmánybíróság által kimunkált alkotmányossági szempontokra.

Az Alkotmánybíróság eddigi releváns határozataiban következetesen azt hangsúlyozza, hogy „a pótmagánvadás jogintézménye a vádkorrekтивumok rendszeréhez tartozik. A büntető igény érvényesítésének olyan eszköze, amely az ügyész közvádlói monopóliumának gyakorlása eredményeként bizonyos, a sértetteket hátrányosan érintő következmények kiküszöbölésére szolgálhat. {lásd például: 14/2015. (V. 26.) AB határozat, Indokolás [33]}. Az Alkotmánybíróság szerint a törvényhozónak nem volt alkotmányos – akár a tisztességes eljáráshoz való jogból, akár más alapjogból levezethető – kötelezettsége a pótmagánvadás intézményének bevezetésére, így »[a]

törvényhozó viszonylag tág mérlegelési jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy a pótmagánvádra milyen esetekben ad lehetőséget, és milyen esetekben zárja ki« {legutóbb megerősítette: 14/2015. (V. 26.) AB határozat, Indokolás [33]}” {lásd például 3146/2018. (V. 7.) AB határozat Indokolás [31] pontja}.

Rá kell mutatni arra is, hogy a Javaslát hangsúlyt helyez az újfajta eljárásrend bevezetése nyomán felmerülő, az alapvető jogok védelmével kapcsolatos kérdések kezelésére, ezért ezen kérdések kapcsán garanciákat iktat be az eljárásba. Így a személyes adatok védelme érdekében a Javaslát a büntetőeljárásban esetlegesen érintett személyek adatainak a megismerhetőségét védő szabályokat vezet be, a büntetőeljárás ügyiratait ezért csak a legvégső esetben teszi megismerhetővé, amikor az már eljárásjogilag indokolt, a bírósági kontrollt követően, közvetlenül a vádindítvány benyújtását megelőzően, annak megalapozottságát biztosítandó. Másodsorban a lehető legteljesebb módon indokolt biztosítani a „megvádolható” személyek védelmét (ártatlanság véelme), és biztosítani kell, hogy az új jogintézmény ne válhasson a joggal való visszaélés eszközüvé, ugyanakkor úgy, hogy emiatt se lehetetlenüljön el a működőképesség. Ezért a pótmagánvádas eljárástól eltérően a vádindítvány benyújtását követően külön bírói döntésre van ahhoz szükség, hogy a bírósági tárgyalás az immáron terheltnek minősülő személy bevonásával megindulhasson.

Ezen indokolás a Jat. 18. § (3) bekezdése, valamint a Magyar Közlöny kiadásáról, valamint a jogszabály kihirdetése során történő és a közjogi szervezetszabályozó eszköz közzététele során történő megjelöléséről szóló 5/2019. (III. 13.) IM rendelet 20. §-a alapján a Magyar Közlöny mellékleteként megjelenő Indokolások Tárában közzétételre kerül.

Részletes indokolás

1. §

A Be. 817/A. §-hoz

A Javaslát ezen rendelkezése állapítja meg az új külön eljárás tárgyi hatályát. A Javaslát bevezeti a közhatalom gyakorlásával vagy közvagyon kezelésével kapcsolatos kiemelt bűncselekmény kategóriáját, amely alapvetően a költségvetéssel, a közvagyon kezelésével kapcsolatos, illetve a közhatalom visszaélésszerű gyakorlását büntető bűncselekményeket foglalja magában. Az új eljárás elsősorban az Unió pénzügyi érdekeit érintő csalás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről szóló 2017. július 5-i 2017/1371/EU parlamenti és tanácsi irányelv (az ún. PIF irányelv) szerinti bűncselekményeket tartalmazza, azonban a bűncselekményi kör több tekintetben is ennél szélesebb körben került meghatározásra. Az új szabályozás szerinti vádkorrekciós mechanizmus kizárólag ezen bűncselekmények, valamint az e bűncselekményekkel elválaszthatatlan tárgyi összefüggésben álló bűncselekmények esetében folytatott nyomozások során alkalmazandó.

Az érintett bűncselekményi körbe tartoznak

1. a korrupciós bűncselekmények – kivéve a kisebb tárgyi súlyú, kötelezettségzegéssel nem járó alapeseti tényállásokat;
2. a hivatali visszaélés – kivéve a csekélyebb társadalomra veszélyességet mutató „ügyintézői szintű” cselekményeket;
3. a vagyon elleni bűncselekmények közül a nemzeti vagyonra vagy a közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványok által kezelt vagyonra elkövetett vagy ilyen vagyonban kárt okozó vagyon elleni bűncselekmények – alapvetően az ötmillió Ft feletti, illetve bizonyos esetekben az

ötszázezer Ft feletti elkövetési érték esetén – esetei, valamint értékhatár nélkül a hűtlen kezelés bűncselekménye;

4. a költségvetési csalás, alapvetően az ötmillió Ft feletti, illetve bizonyos esetekben az ötszázezer Ft feletti elkövetési érték esetén, továbbá értelemszerűen a Btk. 396. § (3)-(5) bekezdéséhez igazodóan a jövedéki termékkel összefüggésben elkövetett költségvetési csalás (idevéve továbbá a költségvetési csaláshoz kapcsolódó felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztása bűncselekményét is);

5. a versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban bűncselekménye;

6. a fenti bűncselekményekhez kapcsolódó bünszervezetben részvétel, pénzmosás.

A fentiek szerint a Javaslat a gyakorlati működőképesség biztosítása érdekében olyan tárgyi hatályt kíván meghatározni, amely a nagy számban előforduló, kis súlyú vagy nyilvánvalóan nem a közhatalom gyakorlásával összefüggő bűncselekmények kizárásával biztosítja, hogy a valóban kiemelt ügyekben nyíljon meg a különleges vádkikényszerítési, illetve vádemelési lehetőség.

A Javaslat ezen rendelkezése továbbá a speciális külön eljárás során érvényesülő általános eljárási szabályokat rendezi.

Fontos rámutatni, hogy a Javaslat szerinti új Fejezetben foglalt szabályok kizárólag az általános eljárási szabályoktól eltérő rendelkezéseket állapítják meg, ezért azokban az eljárási kérdésekben, amelyeket a Fejezet nem rendez eltérő szabályokkal, a büntetőeljárási törvénynek a nyomozásra és a bíróság eljárására vonatkozó általános szabályait kell alkalmazni.

A Javaslat szerinti eljárásban kiemelt szerepe van a jogi szakértelemnek, hiszen olyan jogorvoslati lehetőséget biztosít az eljárásban fellépő kívülálló személynek, amely végső soron azt eredményezheti, hogy a megvádolt személy büntetőeljárás hatálya alá kerül. Ezért a Javaslat – hasonlóan a pótmagánvádas eljáráshoz – kötelező jogi képviselést ír elő a nyomozó hatóság, illetve az ügyészség feljelentést elutasító vagy eljárást megszüntető határozata ellen fellépni kívánó személynek. Lényeges kiemelni továbbá, hogy a Javaslat – az Európai Bizottság kifejezett kérésére – a büntetőeljárási általános szabályoktól eltérve előírja, hogy a külön eljárásban fellépni kívánó személy az írásbeli beadványait, indítványait érvényesen kizárólag a jogi képviselője útján nyújthatja be. Ezzel egyidejűleg a Be. 131. § (1) bekezdésére figyelemmel a fellépni kívánó személlyel a hatóságok is kizárólag a jogi képviselő útján kommunikálhatnak, amely által az új eljárásban a kommunikáció így egy csatornán és – a jogi képviselők kötelező elektronikus kapcsolattartására figyelemmel – kötelezően elektronikus úton történhet.

Tekintettel arra, hogy az új szabályozás alapján fellépni kívánó személy nem az állami szervek döntése alapján válik a büntetőeljárás résztvevőjévé, hanem saját döntése alapján, ezért a Javaslat a vádkikényszerítési szakaszban kizárja, hogy költségkedvezményben részesüljön. Ez a fellépni kívánó személy szempontjából praktikus azt jelenti, hogy a jogi segítségnyújtás keretében nem vehet igénybe pártfogó ügyvédet. Ez a rendelkezés továbbá azért is szükséges, mert így biztosítható, hogy az új külön eljárás alapján ne fordulhasson elő olyan helyzet, amikor a pártfogó ügyvéd iránti kérelem elbírálása miatt húzódik el az eljárás, adott esetben hónapokig bizonytalan helyzetben tartva a büntetőeljárás terheltjét, illetve az eljárás megszüntetéséről rendelkező határozatban megjelenő vagyont érintő kényszerintézkedések elbírálását. A Javaslat alapján azonban a vádindítvány benyújtása során, illetve a bírósági eljárásban már igénybe vehető a költségkedvezmény, tekintettel arra, hogy a rendelkezés csak a felülbírálati indítványt előterjesztő személy esetén zárja ki a költségkedvezmény igénylését.

A fenti szempontok miatt továbbá a Javaslat kizárja, hogy a fellépni kívánó személy igazolással élhessen valamely eljárási határidő elmulasztása esetén. Az új különleges eljárási lehetőség hangsúlyozottan egy különleges büntetőeljárás helyzetet eredményez, amely esetében kiemelt jelentősége van annak, hogy a büntetőeljárás sorsa minél hamarabb, minél feszebb keretek között véglegesen és megnyugtatóan rendeződjön. Ki kell emelni, hogy az igazolási kérelem lehetőségének kizárása nem eredményezi az eljárás alkalmazhatóságának ellehetetlenülését, hiszen az eljárás vádindítvány benyújtását megelőző szakaszában a fellépni kívánók számára átlátható, könnyen hozzáférhető, minimális adminisztratív teherrel járó, a jelenlegi nyomozási jogorvoslati határidőknél tágabb határidőket megállapító eljárásrend kialakítására került sor, míg a vádindítvány benyújtásával, valamint a bírósági eljárással kapcsolatban a szabályozás kifejezetten biztosítja a fellépő személy esetleges mulasztásának kiküszöbölését.

A Javaslat az Európai Bizottság által megfogalmazott elvárásoknak megfelelően rendelkezik továbbá arról is, hogy a külön eljárás tárgyi hatálya alá tartozó bizonyos bűncselekmények miatt folytatott eljárások során a feltételes ügyészi felfüggesztés alkalmazása kizárt, így ezzel az eljárási lehetőséggel az eljáró hatóság nem élhet. Ez a kizáró rendelkezés azonban kizárólag két bűncselekményre vonatkozik: egyrészt a kifejezetten közbeszerzési eljárással (illetve az Európai Unió által vagy nevében kezelt költségvetéssel vagy pénzalapokkal) kapcsolatban elkövetett korrupciós bűncselekményekre, illetve a versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban bűncselekményére.

A Be. 817/B. §-hoz

A Javaslat pontosan meghatározza azokat az eseteket, amikor a feljelentés elutasítása vagy az eljárás megszüntetése esetén felülbírálati indítvány előterjesztésnek van helye. Ezen esetkörökből – a pótmagánvádas eljárásban jelenleg is szabályozott esetekkel nagyon nagy mértékben megegyező módon – kizárólag azok az eljárási helyzetek maradtak ki, amikor a feljelentés elutasítása vagy az eljárás megszüntetése olyan jogi kérdésen vagy tényen alapul, amelyet nem lehet megkérdőjelezni, amely nem az eljáró hatóság mérlegelésén múlik.

A Be. 817/C. §-hoz

Az új eljárásrend alapján a feljelentést elutasító vagy eljárást megszüntető határozattal szemben bírói felülbírálat iránti indítvány benyújtására nyílik lehetőség.

Az Európai Bizottság kifejezett kérésére a Javaslat egyfajta „lépcsőzetes” eljárásrendet alakít ki: első körben ugyanis kizárólag a feljelentő és a sértett számára biztosítja a lehetőséget arra, hogy felülbírálati indítványt nyújtsanak be. Ez azt jelenti, hogy a feljelentés elutasításáról, illetve az eljárás megszüntetéséről szóló határozat részükre történő kézbesítését követően ezen eljárási résztvevők számára egy hónapot biztosít a Javaslat arra, hogy felülbírálati indítványt nyújtsanak be. Ez egyfajta „elsőbbséget” biztosít ezen eljárási résztvevők számára, vagyis, ha ők felülbírálati indítványt nyújtanak be, akkor más – az eljáráson kívülálló – személy számára a továbbiakban nincs lehetőség arra, hogy felülbírálattal éljen, illetve később vádindítványt nyújtson be (abban az esetben sem, ha a felülbírálati indítványt benyújtó sértett, illetve feljelentő vádindítványt nem nyújt be).

A „lépcsőzetes” eljárásrend második eleme az, hogy ha a feljelentő és a sértett nem nyújtanak be felülbírálati indítványt, akkor a Javaslat biztosítja az eljárásban részt nem vevő személyek számára is a fellépés lehetőségét.

Ennek érdekében a Javaslat arról rendelkezik, hogy amennyiben a felejelentő és a sértett számára biztosított határidőn belül nem nyújtanak be felülbírálati indítványt, az eljáró nyomozó hatóságnak,

illetve ügyészségnek a feljelentést elutasító, illetve az eljárást megszüntető anonimizált határozatot közzé kell tennie. Ez a közzététel nyitja meg bárki számára az eljárás folytatásának kikényszerítését célzó bírósági felülbírálat bejelentésének a lehetőségét, hiszen a polgárok ilyen módon értesülhetnek arról, hogy a nyomozó hatóság vagy az ügyészség közhatalom gyakorlásával vagy közvagyon kezelésével kapcsolatos kiemelt bűncselekménnyel kapcsolatban feljelentés elutasításáról vagy az eljárás megszüntetéséről rendelkezett.

Annak érdekében, hogy a büntetőeljárással összefüggésbe hozható személyek anonimitása biztosítható legyen, ilyen módon a személyes adatok védelméhez fűződő jogokat az új szabályozás a legnagyobb mértékben biztosítani tudja, a Javaslat rendelkezik arról, hogy a közzétett határozatot (illetve emellett a szintén anonimizált ügyiratjegyzéket) milyen módon kell anonimizálni. Ennek érdekében rendelkezik úgy a Javaslat, hogy az erre szolgáló, kifejezetten az adatvédelmi szabályozásban meghatározott és az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény 3. § 29. pontjában szereplő álnevesítés alkalmazásával kell elvégezni az anonimizálást. A büntetőeljárásban megismert és kezelt személyes adatok védelme az új eljárásban azért is különösen lényeges, mert az eljárásban a büntetőeljárás lefolytatására egyébként hivatásuknál fogva jogosult és köteles szervek (ügyészség, nyomozó hatóság) álláspontja alapján az adott ügyben az eljárás lefolytatásának jogi akadály van, így az ártatlanság vélelmének biztosítása kiemelt jelentőséggel bír.

Az anonimizált határozatot (illetve ügyiratjegyzéket) – a hirdetményi kézbesítés jogintézményével lényegében azonos módon – elektronikus formában kell közzétenni egy hónapig az ügyészség vagy a nyomozó hatóság központi elektronikus tájékoztatásra szolgáló honlapján, és a Kormány által rendeletben meghatározott közzétételi felületen. Ezekon a felületeken lehet tehát tájékozódni arról, hogy milyen ügyekben hoztak az eljáró szervek döntést a büntetőeljárás lefolytatásának a megtagadásáról. Tekintettel arra, hogy feltehetően sok száz ügyben kerül sor kivonat közzétételére, ezért a Javaslat előírja, hogy a kivonatokat megfelelően kereshető formában kell közzétenni, így segítve elő a polgárok minél könnyebb tájékozódását.

A közzététel mellett továbbá tájékoztatást kell nyújtani minden olyan információról, amely a felülbírálat benyújtásához szükséges.

A Javaslat összességében bárkit feljogosít arra, hogy a releváns bűncselekmények esetén a feljelentés elutasítása és az eljárás megszüntetése ellen a bírósághoz jogorvoslatot terjesszen elő, majd – amennyiben annak törvényi feltételei fennállnak – vádindítványt nyújtson be a bírósághoz. Tehát semmilyen megkötés, érintettség esetleges igazolása nem szükséges a fellépéshez. Az új eljárási lehetőséggel természetes és – fontos kivétellel – jogi személyek is élhetnek. Fontos azonban, hogy az Alkotmánybíróság által az ügyészség vádmonopóliumának érvényesítése kapcsán a pótmagánvádas eljárás kereteivel kapcsolatban megállapított alkotmányos követelményekkel egyezően, a Javaslat kizárja, hogy az állam, illetve közhatalmat gyakorló szervek a Javaslat szerinti eljárás szabályai szerint fellépjenek. Ez a kizáró szabály akkor is érvényes, ha ezen szervezetek feljelentőként vagy sértettként vettek részt az eljárásban.

A személyes adatok védelmére tekintettel nem képzelhető el, hogy a fellépni kívánó személy az eljárás ezen szakaszában az ügyiratokat megismerhesse. Ez a Javaslat megközelítése és szabályozási logikája alapján továbbá nem is szükséges, tekintettel arra, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) Javaslat szerinti új 817/F. §-ában foglalt felülbírálati szabályok alapján a nyomozási bíró egyrészt nincs kötve a felülbírálati indítványban kifejtett indokokhoz, illetve az ügyiratok birtokában teljes körű felülbírálatot végez el, másrészt nem arról a kérdéstről kell döntenie, hogy az ügyben megvalósult-e bűncselekmény vagy sem, hanem kizárólag arról, hogy a feljelentést elutasító vagy eljárást megszüntető határozat tényszerű és

jogilag megalapozott-e. Ehhez pedig a fellépni kívánó személynek elegendő megismernie a nyomozó hatóság vagy az ügyészség határozatát, hiszen az abban foglalt megállapítások (vagy a határozat tetten érhető hiányosságai) képezik a felülbírálat tárgyát.

A Javaslatnak számolnia kellett azzal, hogy az új felülbírálati lehetőség mellett az általános szabályok szerint a büntetőeljárásban esetlegesen érintett egyéb résztvevők is rendelkeznek jogorvoslati lehetőségekkel. Ezért az új jogorvoslati lehetőséget ezekkel összhangba kell hozni. Tekintettel arra, hogy a panaszt az ügyészség bírálja el, míg az új felülbírálatról a bíróság hoz döntést, ezért nem megengedhető, hogy ugyanazon határozatot különböző szervek egymástól függetlenül, illetve egymással párhuzamosan bírálják felül, adott esetben megváltoztassák vagy hatályon kívül helyezték azt.

A Javaslat a büntetőeljárásban résztvevő személyek körében már kialakult szabályozási elvnek megfelelően nem azt zárja ki, hogy a büntetőeljárásban vagyoni érdekeltként, egyéb érdekeltként részt vevő személy az új eljárási rend szerinti felülbírálati indítványt terjesszen elő, hanem azt, hogy az őt vagyoni érdekeltként, egyéb érdekeltként megillető jogorvoslati jogát az új eljárásrend keretei között, felülbírálati indítványként gyakorolja. Ennek megfelelően a büntetőeljárásban részt vevő személyek e státuszukban a jogaikat az általános szabályok szerint gyakorolhatják, ugyanakkor nincs kizárva annak lehetősége sem, hogy az új eljárásrend szerint – „bármiként” – felülbírálati indítványt terjesszenek elő.

Jelezni kell, hogy az új szabályozás tárgyi hatálya alá tartozó bűncselekmények zömében nincs sértett, azonban egyes vagyoni bűncselekményeknek lehet sértettje. Erre tekintettel a Javaslat rendezi egyrészt a sértett és a feljelentő meglévő panaszjogának a kérdését oly módon, hogy kizárja a panasz benyújtásának a lehetőségét, és úgy rendelkezik, hogy a sértett és a feljelentő is az új külön eljárás szabályai szerint élhet a feljelentést elutasító vagy eljárást megszüntető határozattal szemben jogorvoslattal. Ebben az esetben – eltérően a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt vonatkozásában kifejtettektől – a Javaslat tehát kizárja, hogy a sértett és a feljelentő a feljelentést elutasító és az eljárást megszüntető határozatot érdemben támadó panaszát az általános szabályok szerint terjessze elő. Ennek oka, hogy az új eljárásrend szerinti jogorvoslat – a bíróság bevonása, illetve az eljárás folytatásának kikényszeríthetősége következtében – lényegében magasabb fokú garanciális tartalommal bír, így az általános szabályok szerinti jogorvoslat kizárása – valójában átalakítása – nem eredményez jogkorlátozást.

Másrészt az eljárást megszüntető határozatok esetében az sem zárható ki, hogy úgy kerül sor az eljárás megszüntetésére, hogy az ügyben már történt gyanúsítás. Ezért a Javaslat akként rendelkezik, hogy a gyanúsított, illetve a védője (valamint a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt, illetve az államnak vagy közhatalmat gyakorló szervnek minősülő feljelentő, illetve sértett) által esetlegesen benyújtott panaszt csak a bírósági felülbírálat megtörténtét követően lehet elbírálni.

Annak érdekében, hogy a felülbírálati indítvánnyal támadott határozatokban rendezett egyéb jogi kérdések sorsa egyértelmű legyen, a Javaslat kimondja, hogy a felülbírálati indítvány benyújtásának a határozatok végrehajtására halasztó hatálya van. Ez alól a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések megszüntetése értelemszerű kivételt képez. Ez alapján tehát a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések megszüntetésén túl minden más, az eljárást megszüntető határozatban rendezett kérdés – így a vagyoni kényszerintézkedésekkel kapcsolatos rendelkezések vagy a bűnügyi költség rendezése – csak a felülbírálat során hozott bírói döntés eredményére tekintettel, azt követően válik végrehajthatóvá. A halasztott panasz elbírálás módját a 817/F. § (2) és (3) bekezdése, valamint a 817/G. § (2) bekezdése határozza meg érdemben. A bíróság hatályon kívül helyező határozata ugyanis kizárólag a személyi szabadságot korlátozó döntést nem érinti. Emellett a gyanúsított jogállás szűnik meg, függetlenül a bíróság döntésétől.

Minden más rendelkezés osztja a határozat hatályon kívül helyezését, vagyis ezen döntések a bíróság hatályon kívül helyezésével együtt szintén hatálytalanná válnak. Ezt követően, amennyiben annak törvényi feltételei fennállnak, a korábbi határozatban érintett döntésekről ismételte, külön határozatban kell, illetve lehet rendelkezni.

A Be. 817/D. §-hoz

A Javaslat ezen rendelkezése rendezi a felülbírálat benyújtásának pontos eljárási kérdéseit. Fontos, hogy az új szabályozás szerinti eljárás célja elsősorban az, hogy a közhatalom gyakorlásával, illetve a közpénzügyek elköltésével kapcsolatos vélt vagy valós, büntetőjogi értékelést is felvető visszasságok felderítését, értékelését és megnyugtató módon való rendezését elősegítse, illetve hogy biztosítani lehessen, hogy első körben a büntetőeljárás lefolytatását elutasító nyomozó hatósági vagy ügyészségi döntés korrekciója elérhető legyen eljárási eszközökkel, aminek nyomán a nyomozás a megfelelő irányban tud tovább folytatódni.

Erre tekintettel a Javaslat azáltal, hogy előírja, hogy a támadott határozatot hozó nyomozó hatóságnál, illetve ügyészségnél kell a felülbírálati indítványt előterjeszteni, lehetőséget teremt arra, hogy a határozatot hozó szerv vagy a panasz elbírálására egyébként jogosult felettes fórum – a felülbírálati indítványban kifejtett indokok vagy előtárt új információk alapján – maga is dönthessen a határozat korrekciójáról, azaz a nyomozó hatóság által hozott határozat esetén az ügyészség, az ügyészség által hozott határozat esetén a felettes ügyészség a határozatot hatályon kívül helyezheti és a nyomozást elrendelheti vagy az eljárás folytatását rendelheti el.

Fontos kiemelni, hogy a felülbírálati indítvány előterjesztésével együtt a fellépni kívánó személy az ügygel összefüggésben rendelkezésére álló, álláspontja szerint az ügyben bizonyítandó tény bizonyítására alkalmas adatokat, iratokat, nyilatkozatokat is előterjesztheti. Ezáltal az új szabályozás lehetőséget biztosít arra, hogy az eljáró szerv által nem beszerzett, figyelembe nem vett tényeket is be lehessen csatornázni az eljárásba, illetve mérlegelni lehessen azokat.

A Javaslat a hivatalból történő korrekció lehetőségével nem szűkíti le az új felülbírálat alkalmazhatóságának – a bírósághoz fordulás – lehetőségét. Amennyiben ugyanis az ügyészség vagy a felettes ügyészség a támadott határozatot saját hatáskörben hatályon kívül helyezi, az eljárás során a későbbiekben hozott (ismételt) eljárást megszüntető határozat tekintetében ismét kötelezővé válik a közzététel, amely vonatkozásában felülbírálat kezdeményezhető.

A Be. 817/E. §-hoz

A felülbírálatról a nyomozási bíró hoz döntést, így valósul meg a feljelentést elutasító vagy eljárást megszüntető határozat eddig nem létező bírói felülvizsgálatának a lehetősége.

Fontos szempont, hogy a nyomozási bíró előtt nem kontradiktórius eljárás folyik, a nyomozási bíró a támadott határozatban foglalt megállapításokról kell, hogy döntsön, a Be. új 817/F. § (1) bekezdésére tekintettel az ügyben keletkezett valamennyi ügyirat, illetve a felülbírálati indítványt előterjesztő személy által becsatolt, az álláspontja szerint az ügyben bizonyítandó tény bizonyítására alkalmas adatok, iratok, nyilatkozatok mérlegelésével. Ezért a Javaslat kizárja annak a lehetőségét, hogy a nyomozási bíró ülést tartson.

E körben ki kell emelni, hogy az eljárás megszüntetése esetén a terhelti pozíció megszűnik (lásd 817/G. § (2) bekezdés), vagyis a nyomozási bíró eljárásában terhelti részvételre sem kerülhet sor, függetlenül attól, hogy az eljárásban korábban terhelt is részt vett. A nyomozási bíró eljárásában ezért lényegében kizárólag a felülbírálati indítványt előterjesztő személyek tekinthetők résztvevőknek. A büntetőeljárásban résztvevő további személyek státusza kizárólag a bíróság határozatának kézbesítésekor bírhat jelentőséggel, amikor is a határozatot azon személyek részére is

kézbesíteni kell, akikre az rendelkezést tartalmaz [817/F. § (7) bekezdése]. Ennek megfelelően a bíróság határozatát a terhelt részére is kézbesíteni kell, függetlenül attól, hogy a terhelt státuszát a bíróság döntése közvetlenül nem érintheti.

A jogegységesség minél nagyobb fokú biztosítására tekintettel a Javaslat alapján a felülbírálat elbírálására a kifejezetten a Budai Központi Kerületi Bíróság Nyomozási Bírói Csoportjának nyomozási bírái rendelkeznek kizárólagos illetékességgel.

Fontos továbbá, hogy az eljárás egyszerűsítése és időszerű lefolytatása érdekében a Javaslat azt írja elő, hogy a nyomozási bíró valamennyi benyújtott felülbírálati indítványt egy eljárásban bírálja el. Az eljárás menetének [817/D. § (2)-(3) bekezdése] és az eljárás határidőinek a szabályozása, az igazolás kizárása biztosítja azt, hogy valamennyi felülbírálati indítvány egyszerre érkezzen be a bírósághoz, amely azokat nem külön-külön, hanem együttesen köteles elbírálni.

A Javaslat a felülbírálati indítványok elbírálására egy, bonyolultabb esetekben legfeljebb három hónapos határidőt ír elő.

A Be. 817/F. §-hoz

A Javaslat kétségkívül egy teljesen új, eddig nem ismert felülbírálati feladatot ró a nyomozási bíróra. Az eddig szabályozott eljárási helyzetekben ugyanis a nyomozási bírónak az eljárás megalapozottságával kapcsolatban negatív döntési jogköre volt, azt állapíthatta meg adott esetben (például a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések elrendelésekor), hogy a büntetőeljárásban a megalapozott gyanú hiányzik. Az új szabályozás elvi jelentőségű újítása abban áll e tekintetben, hogy a nyomozási bírónak arról kell döntenie, hogy a nyomozó hatóságnak vagy az ügyészségnek az eljárás lefolytatásának elutasításáról szóló határozata, az abban tett megállapítások megalapozottak-e, illetve teljes körűek-e. Fontos hangsúlyozni, hogy a nyomozási bíró nem arról hoz döntést, hogy az adott ügyben megvalósult-e bűncselekmény, vagy, hogy valaki megalapozottan gyanúsítható-e a bűncselekmény elkövetésével. A nyomozási bíró a támadott határozatot bírálja felül, a határozatban foglalt megállapításokról kell, hogy döntsön, a Be. új 817/F. § (1) bekezdésére tekintettel az ügyben keletkezett valamennyi ügyirat, illetve a felülbírálati indítványt előterjesztő személy által becsatolt, az álláspontja szerint az ügyben bizonyítandó tény bizonyítására alkalmas adatok, iratok, nyilatkozatok mérlegelésével. Tehát nem a büntetőügy tartalmi elbírálásáról van szó, hanem a feljelentést elutasító vagy az eljárást megszüntető határozat megalapozottságának a felülbírálatáról.

A felülbírálat keretei kapcsán fontos rámutatni arra, hogy a Be. új 817/F. § (1) bekezdése alapján a nyomozási bíró nincs kötve a felülbírálati indítványokhoz, az abban kifejtett indokokhoz, a támadott határozatot a büntetőeljárásban keletkezett ügyiratok, illetve a becsatolt további iratok alapján, önállóan és teljeskörűen bírálja felül.

A Javaslat a nyomozási bíró mérlegelési szempontjai kapcsán a másodfokú bíróságnak az elsőfokú ítélet felülbírálatával kapcsolatban szabályozott szempont- és fogalomrendszerét veszi alapul. Ily módon biztosítható, hogy a bíróságok az új szabályozás fentiek szerinti újszerű eljárási helyzetében is már régóta ismert és kialakított bírósági gyakorlatot vehessenek alapul, ezáltal elősegítve a kiszámítható, egyértelmű jogalkalmazási gyakorlat követését.

A Javaslat a fentiekre tekintettel három esetben teszi lehetővé a támadott határozat hatályon kívül helyezését: ha a támadott határozat megalapozatlan, ha az ügyészség vagy a nyomozó hatóság a támadott határozatban jogszabályt helytelenül alkalmazott, vagy ha a támadott határozat indokolása a rendelkező résszel ellentétes. A megalapozatlanság fogalmát is a másodfokú bírósági eljárás szabályai alapján határozza meg a Javaslat. Eszerint akkor állapítható meg a megalapozatlanság, ha az ügyészség vagy a nyomozó hatóság a határozatban nem állapított meg tényállást vagy azt

hiányosan állapította meg; ha a határozatban szereplő tényállás részben vagy teljes egészében felderítetlen; ha a megállapított tényállás ellentétes az ügyiratok tartalmával; vagy ha az ügyészség vagy a nyomozó hatóság a határozatban megállapított tényekből további tényre helytelenül következtetett. Ez a szempontrendszer teljesen egyértelmű és kiszámítható szabályokat állít fel a nyomozási bíró által elvégzett felülbírálat során.

Kiemelendő, hogy a Be. új 817/F. § (4) bekezdése alapján a fenti hiányosságok, hibák miatt is csak akkor van helye a támadott határozat hatályon kívül helyezésének, ha azok lényeges hatással voltak a feljelentés elutasítására vagy az eljárás megszüntetésére. Tehát a kisebb pontatlanságok, nem lényeges hibák nem vezethetnek hatályon kívül helyezéshez.

A Javaslat részletesen meghatározza a nyomozási bíró határozatának a tartalmát, illetve a kézbesítés pontos, a személyes adatok védelmét biztosító szabályait. E körben a Be. új 817/F. § (6) bekezdés d) pontjára kell felhívni a figyelmet. Eszerint hatályon kívül helyezés esetén a bíró határozata tartalmazza azon körülmények bemutatását, amelyekre tekintettel a támadott határozatot hatályon kívül kell helyezni, és megalapozatlanság esetén azon körülmények a bemutatását is, amelyek alapján az eljárás megindításától vagy folytatásától eredmény várható. A felülbírálati indítvány elutasítása esetén pedig az indokolásnak azon körülményekről kell számot adnia, amelyekre tekintettel a felülbírálati indítványt el kell utasítani. Ennek a rendelkezésnek az a jelentősége, hogy a Be. új 817/G. § (3) bekezdésére tekintettel az ezen rendelkezés alapján a bíró által kifejtett körülmények adják meg az eljárás folytatása esetén az eljárás további kereteit, a nyomozás megindulása vagy az eljárás folytatása esetén az ügyészség vagy a nyomozó hatóság a bírósági határozat indokolásában meghatározottak alapulvételével, felderítetlenség esetén az ott meghatározott hiányosságok kiküszöbölésére törekedve folytatja le az eljárást vagy folytatja az eljárást.

Eljárási szempontból fontos, hogy a Be. új 817/F. § (3) bekezdése rögzíti, hogy a támadott határozat hatályon kívül helyezése nem érinti az eljárás megszüntetése esetén a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedéseket. Az újraindított eljárásban a korábban már taglalt halasztó hatályra tekintettel a hatályon kívül helyezés esetén a továbbfolytatott büntetőeljárásban a támadott határozat egyéb rendelkezéseit, így különösen például a vagyoni kényszerintézkedéseket nem kell megismételni. Ahogy az a 817/C. §-hoz fűzött indokolásból is kiderül e rendelkezés nem akadályozza annak, hogy a korábban az eljárást megszüntető határozatba foglalt, a hatályon kívül helyezéssel érvénytelenné vált rendelkezésekről, amennyiben annak törvényi feltételei fennállnak, az ügyben eljáró hatóság egy új, külön határozatban rendelkezzen.

A Be. 817/G. §-hoz

Ha a felülbírálati indítvány eredményes, és a nyomozási bíró – a Be. 400. §-ában írt általános szabályoktól eltérő eljárásrendben – hatályon kívül helyezi a feljelentés elutasításáról vagy az eljárás megszüntetéséről rendelkező határozatot, az a nyomozás lefolytatásának törvényi kötelezettségét teremti meg. A nyomozás vagy a nyomozás folytatásának elrendeléséhez a Javaslat nem ír elő külön adminisztrációs feladatot, az eljárás a törvény kötelező rendelkezése alapján indul meg, illetve folytatódik.

A nyomozást az általános szabályok szerint kell lefolytatni, néhány lényegi különbséggel. Ebben a nyomozásban az ügyészség – a 817/G. § (4) bekezdése szerint – irányítási jogkört gyakorol, függetlenül attól, hogy a nyomozásban szerepel-e gyanúsított. Ebből következően az ügyészség és a nyomozó hatóság kapcsolatára a Be. 392. § (1) bekezdésében foglaltakat is értelemszerűen alkalmazni kell, és mivel ilyenkor a gyanúsítás tárgyává tett bűncselekmény az ügyben az újabb gyanúsítást megelőzően nem értelmezhető, ezért ilyenkor a nyomozó hatóság mozgástere is szélesebb tartományban képzelhető el. Az ügyészség jogköreivel kapcsolatban rá kell mutatni arra

is, hogy a Be. új 817/G. § (4) bekezdése a bíróság döntése alapján megindult vagy folytatott eljárásra vonatkozik, a 817/D. § (2)-(3) bekezdés alapján hivatalból (le)folytatott eljárásokra nem, így ez utóbbi eljárásokban továbbra is az ügyészség felügyeleti jogköre az irányadó.

Az újabb nyomozási szakasz szabályozására vonatkozó fontos rendezőelv, hogy az eljárás megszüntetéséről rendelkező határozat hatályon kívül helyezése nem állítja vissza sem a gyanúsított státuszt, sem a korábbi eljárásban alkalmazott, az eljárás megszüntetésével egyidejűleg megszűnt személyi szabadságot érintő kényszerintézkedéseket. Mivel a Be. 817/F. § (3) bekezdése szerint a hatályon kívül helyező határozat az eljárást megszüntető határozat egyéb – a személyi szabadságot érintő kényszerintézkedésen kívüli – rendelkezését is érinti, ezért a megszüntetett vagyont érintő kényszerintézkedések felélednek, pontosabban az azokkal kapcsolatos megszüntető, feloldó rendelkezés hatálytalanná válik, így lényegében a korábbi döntés nélkül maradnak fenn. A Be. 817/C. § (10) bekezdésében előírt halasztó hatályból következően ugyanis a megszüntetéssel együtt a vagyont érintő kényszerintézkedések megszüntetésének a végrehajtása sem történik meg, így hatályon kívül helyező bírósági határozat esetén a vagyont érintő kényszerintézkedések fennállása nem szakad meg.

A nyomozás irányainak meghatározásában az ügyészséget orientálják, de nem kötik a bíróság határozatában megjelölt hiányosságok. Az eljárási funkciók megosztásának Alaptörvényben gyökerező követelménye ugyanis nem lenne érvényesíthető akkor, ha a bíróság a nyomozás lefolytatását érintő, utasítás jellegű megállapításokat tehetne határozatában [v.ö.: 166/2011. (XII. 20.) AB határozat, 14/2002. (III. 20.) AB határozat, 72/2009. (VII. 10.) AB határozat].

A Javaslat szerinti eljárási keretek között a nyomozás újabb szakaszában a felülbírálati indítványt előterjesztő személy aktívan hozzájárulhat az eljárás sikeréhez, a törvényjavaslat feljogosítja őt bizonyíték előterjesztésére és észrevétel megtételére.

A Be. 817/H. §-hoz

A Javaslat ezen rendelkezése szabályozza, hogy milyen eljárásrendet kell követni akkor, ha a felülbírálat alapján folytatott eljárásban az eljáró szerv ismételten eljárást megszüntető határozatot hoz. Ennek a szakasznak a jelentősége abban áll, hogy az eredményes felülbírálati indítvány alapján folytatott eljárás megszüntetését követően nyílik meg a lehetőség arra, hogy vádindítvány benyújtásával a bíróság eljárását kezdeményezzék.

A vádindítvány benyújtásának tárgyi előfeltételei – az alapul szolgáló megszüntető határozatok köre, illetve a kizárt esetkör – nem különböznek a felülbírálati benyújtásakor irányadó előfeltételektől. A vádindítvány benyújtásának az alanyi legitimációs oldala ugyanakkor a korábbinál szűkebb körű, mivel az eljárásnak ezen szakaszába már nem csatlakozhat bárki, csupán aki korábban felülbírálati indítványt terjesztett elő. E személyeket a Javaslat vádindítvány benyújtására jogosult személyekként jelöli meg. E személyi kör ugyanakkor nem azonos a vádindítvány képviselőjére jogosult személyek és a vádlói jogosultságokkal rendelkező személyek körével. Míg a felülbírálati indítványt több személy is előterjesztheti, a vádindítvány képviselőjére jogosult személyként az ügyiratok megismerésére és a vádindítvány benyújtására e körből csak egy személynek van jogi lehetősége. Ez utóbbi pozícióra konkuráló jogosultak közül az eljáró személyt konszenzuális úton vagy ennek hiányában kijelöléssel kell kiválasztani.

A vádlói fellépés feltétele a megszüntető határozatról való értesülés, ezért a Javaslat szerint a megszüntető határozatot kézbesíteni kell a felülbírálatot előterjesztő valamennyi személy részére, így azok részére is, akik nem minősülnek sértettnek vagy feljelentőnek, mégis korábban felülbírálati indítványt terjesztettek elő. Ha csak egy ilyen személy szerepel az eljárásban, akkor ő minden további aktus – megegyezés vagy kijelölés – nélkül egyben a vádindítvány képviselőjére jogosult

személynek is minősül, és – jogi képviselője útján – benyújthatja, majd a későbbiekben képviselheti a vádindítványt. Több személy esetén a 817/I. §-ban szereplő eljárás szerint történik meg az egyetlen vádindítvány képviselőjére jogosult személy kiválasztása.

A Be. 817/I. §-hoz

A Javaslat logikája alapján a felülbírálati indítvány előterjesztői – mint személyi kör – előtt nyílik meg az absztrakt lehetőség arra, hogy az eljárásban végül vádlóként lépjenek fel, ugyanakkor az eljárás lefolytathatósága megköveteli, hogy a bíróság előtt már csak egy személy léphessen fel vádlóként. A Javaslat ezért meghatározza, hogy a több személy közül milyen elvek alapján történjen meg a vádszerkesztő és a vádképviselő személy kiválasztása. Erre a szerepre irányadó elsőbbséget elsődlegesen a konszenzus határozza meg, ha sikerül megegyezni a jogosultaknak a vádlóként eljáró személyben, akkor a jogosultak közül bárki fellephet vádindítvány képviselőjére jogosult személyként. A megegyezés lehetőséget azáltal támogatja a szabályozás, hogy a több felülbírálatot előterjesztő személy jogi képviselőjének elérhetőségéről a megszüntető határozat kézbesítése során tájékoztatást kell adni valamennyi felülbírálatot előterjesztőnek. Ezzel a kézbesítéssel egyidejűleg nyílik meg a megegyezésre rendelkezésre álló 15 napos határidő.

Ha a határidőn belül a konszenzus nem jön létre, annak lejártától számított 5 napon belül kell kérni a képviselőre jogosult személy bírósági kijelölését. A szabályozás természetesen lehetővé teszi azt is, hogy a más jogosultakkal megegyezni nem kívánó személy akár a kézbesítést követő napon terjessze elő indítványát. A bíróság pedig azt követően, hogy hozzá a határozatot hozó ügyészségtől vagy nyomozó hatóságtól megérkezik az indítvány, 8 napon belül dönt a vádindítvány képviselőjére jogosult személyről, aki egyben a vádindítvány megszerkesztésére és benyújtására is kizárólagosan jogosult. A Javaslat elsőbbségi sorrendet felállítva meghatározza, hogy megegyezés hiányában melyik felülbírálatot előterjesztő jogosultat jelölje ki a bíróság a vádindítvány képviselőjére jogosult személyként való fellépésre. A Bizottsággal által a szakmai egyeztetések során megjelölt elvárásnak megfelelően a sorrendben első helyen a feljelentő szerepel, őt a sértett követi, majd a felülbírálatot előterjesztő, sértettnek és feljelentőnek nem minősülő további személyek. A sorrend kialakítása során azt kellett figyelembe venni, hogy a sértett és a feljelentő az általános szabályok szerint is részesei az eljárásnak, a büntetőeljárásban részt vevő további személyek számára jellemzően kisebb érdeksérelemmel járhat, ha csak ők válnak részeseivé az eljárásnak. A sértett és a feljelentő között kialakított sorrend pedig azzal indokolható, hogy a jogi személyek sérelmére a képviselőik által elkövetett bűncselekmények esetén a sértetti képviselő (még akkor is, ha nem hozzá köthető a bűncselekmény elkövetése) kisebb-nagyobb mértékben ellenérdekeltté válhat az ügy előbbre vitelében és a társaság működését érintő visszaállások feltárásában. Ezt az érdeket a feljelentő vélhetően hatékonyabban érvényesítheti.

A Be. 817/J. §-hoz

Miután a bíróság kijelölte a vádindítvány képviselőjére jogosult személyt, két hónap áll rendelkezésre a vádindítvány megszerkesztésére és benyújtására. Ha vádindítvány képviselőjére jogosult személynek a kiválasztása nem kijelöléses, hanem konszenzuális alapon történt vagy az ügyben egyedüli jogosult szerepel, akkor ez a két hónapos határidő a megszüntető határozat kézbesítésével kezdődik.

Arra az esetre, ha a kiválasztott jogosult – akár objektív, akár szubjektív – okból kifolyólag nem nyújt be vádindítványt, a Javaslat biztosítja a többi jogosult számára az új személy kiválasztását. Az objektív alapú akadályozottság – a halál vagy a betegség alapján történő eljárási cselekvőképzetlenség – esetén az új személy kiválasztása szélesebb körű, ilyenkor nem csak megegyezéses alapon, hanem a bíróság kijelölésének a kezdeményezésével is kiválaszthatnak újabb

személyt. A szubjektív alapú akadályozottság, a jogosult mulasztása abból a szempontból is szűkebb körű, hogy annak pótlására csak a bíróság által kijelölt jogosult esetén van lehetőség.

A Be. 817/K. §-hoz

A vádindítvány megalapozott, formailag és tartalmilag is értékelhető összeállításához nem mellőzhető az ügyiratok mélyebb ismerete, amit a Javaslat az érintett személyek adatainak, érdekeinek védelmére is figyelemmel csak egyetlen, a vádindítvány képviselőjére jogosult személy számára biztosít. Ezzel a fejezet általános céljainak, a korrupciós és a közpénzek felhasználását érintő kockázatok csökkentése érdekében egyedülálló lehetőséget biztosít arra, hogy az ügyben egyébként semmilyen módon nem érintett személyek megismerjék az ügyiratokat, ezzel olyan személyes adatok birtokába is kerülhessenek, amelyek súlyosan érintik az abban szereplő személyek magánéletét, jóhírnevét. A Javaslat a konkuráló érdekek között azzal próbál egyensúlyt teremteni, hogy bár az ügyiratok megismerésére személyes érintettség nélkül is lehetőséget biztosít, megerősíti a megismert ügyirat felhasználásával kapcsolatos korlátokat is kimondva, hogy a megismert ügyiratok nyilvánosságra hozatala nem képezi részét az ügyiratok megismeréséhez kapcsolódó jogosultságoknak. Az ügyiratok felhasználásával kapcsolatos érdemi korlátozásokat ugyanakkor az adatvédelmi szabályozás, különösen a Btk. 219. §-ban szereplő büntetőjogi fenyegetettség jelenti.

A Be. 817/L. §-hoz

A Javaslat a vádindítvány képviselőjére jogosult személy számára két hónapos határidőt biztosít a vádindítvány benyújtására, ami az eljárást megszüntető határozat kézbesítésétől vagy a vádindítvány képviselőjére jogosult személy kijelölése esetén a 817/J. § (1) bekezdése alapján a bírósági kijelölő határozat kézbesítésétől veszi kezdetét.

A vádindítvány benyújtásának helyeként a Javaslat a határozatot hozó ügyészséget vagy a nyomozó hatóságot jelöli meg, ahonnan a vádindítványt az abban foglaltak vizsgálata nélkül az ügyiratokkal együtt továbbítják a perbírósághoz.

A vádindítvány kellékeit illetően a Javaslat – a büntetési indítványt leszámítva – a vádirat törvényességi elemeiből indul ki, ezek, valamint a bizonyítási eszközök megjelölése a vádindítvány esszenciális eleme, melynek hiányában a bíróság a 817/M. § (1) bekezdés e) pontja alapján elutasítja a vádindítványt. A Javaslat a vádindítvány kellékévé teszi a bizonyítási indítványokat is, de ezek hiányához nem fűz elutasítási okot.

A Javaslat elvi kiindulópontja szerint a büntetőeljárás megalapozatlan megszüntetésével szemben biztosítani kell a társadalmi kontroll mechanizmusát, de ez csak akkor válhat érdemi lehetőséggé, ha a jogorvoslattal élni kívánó személyek a saját maguk rendelkezésére álló ügyiratokat is felhasználhatják az eljárásban. Ellenkező esetben a jogorvoslat a felderítetlen ügyekkel szemben nem lehetne eredményes, legfeljebb a határozat alaki jogszerűségi vizsgálatára terjedhetne ki. Mindezek alapján a Javaslat nem csak több esetben teszi lehetővé a jogosultak számára, hogy a rendelkezésükre álló irataikat az eljárás ügyiratainak részévé tegyék, hanem az eljárás legfontosabb pontján, a bírósági vizsgálatnál is előírja a jogosultak által csatolt ügyiratok vizsgálatát.

A Be. 817/M. §-hoz

A vádindítvány bírósági vizsgálatának első szakasza az alaki vizsgálat. A bíróság ilyenkor nemcsak a megelőzően előírt törvényességi kellékek nagy részét vizsgálja, hanem további formai előírások megtartását is, mint a törvényi határidő betartását, vádemelési legitimitációt, a jogi képviselő eljárási aktusát, valamint a külön eljárás tárgyi hatályát. Ha ezen feltételek nem állapíthatók meg, akkor a bíróság a vádindítvány elutasításáról nem ügydöntő végzéssel határoz.

A Javaslat az alaki okból történő elutasítást orvosolhatóvá teszi, de csak két esetkörben, ha a vádindítvány kellékhianyos, valamint a kötelező jogi képviselő szabályainak megszegése (ideértve a jogi képviselő általános hiányát és a vádindítvány benyújtását érintő aktusának hiányát is) esetén.

A Javaslat az alaki okból történő elutasítás orvosolhatósága mellett az elutasítás korlátozásával is támogatja, hogy az érdemi elbírálásra alkalmas ügyek bírósági szakaszba léphessenek. A vádindítványban megjelölt személy pontos személyazonosító adatainak ismerete nem minden esetben elvárható a jogosulttól, ezért a Javaslat – hasonlóan a pótmagánvádas eljárás szabályozásához – külön nevesítve felhívja a figyelmet arra, hogy a vád törvényességének nem feltétele a személyazonosító adatok kimerítő felsorolása. A Javaslat az alaki okból történő elutasítást abból a szempontból is korlátozza, hogy a közhatalom gyakorlásával vagy közvagyon kezelésével kapcsolatos kiemelt bűncselekménynek nem minősülő, de azzal szoros összefüggésben álló bűncselekmények esetén kizárja a vádindítvány elutasítását. Ezzel lényegében a fejezet tárgyi hatályát a közhatalom gyakorlásával vagy közvagyon kezelésével kapcsolatos kiemelt bűncselekménnyel szoros összefüggésben álló bármilyen bűncselekményre kiterjeszti, de csak ebben az eljárási szakaszban. A Javaslat mellőzi a szoros összefüggés értelmezését, ezzel kapcsolatban a joggyakorlat alakíthatja ki azokat az elhatárolási szempontokat, amelyek mentén szoros, vagyis egyértelmű, a közfelfogás szerint is összefüggő esetekre is kiterjedhet a külön eljárás hatálya.

A bíróság az eljárásnak ezen szakaszában még csak a vádindítvány befogadhatóságáról dönt, ennek a folyamatnak az eredményeképpen beszélhetünk tulajdonképpen vádemelésről, ebben a szakaszban az ülés tartása indokolatlan, másrészt egy kontradiktórium, a vád befogadhatóságát érintő eljárási cselekmény összeegyeztethetetlen lenne a bíróságtól elvárt pártatlanság, elfogulatlanság követelményével is.

Mivel a vádindítvány rendeletetése egy eljárási korrekciós, jogorvoslati célú folyamat beindítása, ezért az elutasítással szemben indokolatlan lenne újabb önálló jogorvoslat biztosítása.

A Be. 817/N. §-hoz

Az előzetes perbírói vizsgálat második fázisa a tartalmi szempontú vizsgálat, bár megjegyzendő, hogy a bíróságtól elvárt alaki és tartalmi vizsgálatra nem külön eljárásrendben kerül sor, még akkor sem, ha a Javaslat egyfajta logikai sorrendet állít fel a két vizsgálat vonatkozásában. Az utóbbi tartalmi szempontú vizsgálat alatt a bíróság abban a kérdésben foglal állást, hogy megállapítható-e a vádlottként megjelölt személlyel szemben a vádindítványban szereplő bűncselekmény megalapozott gyanúja.

A vád megalapozottságának a vád bírósági befogadását megelőző vizsgálata a hatályos szabályozásban nem része a büntető eljárásjognak, ugyanakkor a történeti előzmények között található hasonló szabályozási megoldás. Az 1998-as büntetőeljárás törvény eredetileg elfogadott állapota szerinti pótmagánvádas rendelkezések a bíróság feladatává tették a ténybeli vagy jogi alapot nyilvánvalóan nélkülöző vádindítványok kiszűrését, ezeket a bíróság elutasította. A Javaslatban az ehhez hasonló megoldáshoz a potenciális terheltek védelme érdekében arra tekintettel kellett visszatérni, hogy a vádindítvány benyújtója bárki, olyan személy is lehet, akinek a bűncselekménnyel semmilyen valós kapcsolata nincsen. Ha a Javaslatban ilyen tartalmi szűrő nem szerepelne, az azt jelentené, hogy az elfogulatlanságra nem kötelek, akár a bűncselekménnyel valójában kapcsolatban nem álló személyek – több lépcsőben ugyan, de végeredményében – megfelelően formalizált állításokkal bárkit büntetőper hatálya alá helyezhetnének. E nem kívánt visszaélészerű helyzetet eredményező következményeket a Javaslat azzal kerüli el, hogy a bíróság feladatává teszi a vádindítványnak az ügyiratok tartalmával való összevetését és annak vizsgálatát, hogy a bűncselekmény megalapozott gyanúja fennáll-e. A megalapozott gyanúnak – mint a

valószínűség egy fokának – a Javaslatban történő meghatározására elsősorban azért került sor, mert ez kapcsolódik a kialakultnak tekinthető – és részben a bíróságok által is alkalmazott – jogalkalmazói gyakorlathoz, tehát a szabályozás igazodik a hatályos fogalmi keretekhez, így ennek megítélése a büntetőeljárás kialakult fogalomrendszerében elvárható.

A Be. 817/O. §-hoz

Ha a vádindítvány megalapozottságának vizsgálata alapján a bíróság arra a következtetésre jut, hogy a megalapozott gyanú arra a személyre nézve és abban a bűncselekményben nem állapítható meg, mint amiben a vádindítvány azt leírja, akkor elutasító döntést hoz. A megalapozottság feltételének minden vádlott – bűncselekmény relációban érvényesülnie kell, ennek érvényesítése érdekében a Javaslat a részleges elutasításra is lehetőséget biztosít. Ha tehát valamely megvádolt személy nem valamennyi, a vádindítvány tárgyává tett bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható megalapozottan (egy személy, több bűncselekmény esete), vagy a vádindítványban szereplő bűncselekménnyel nem valamennyi megvádolt személy gyanúsítható megalapozottan (egy bűncselekmény, több személy esete), akkor a bíróság részbeni elutasító döntést kell, hogy hozzon. Részbeni elutasító döntés esetén a vádindítvány befogadott részeit – annak kezelhetősége érdekében – egységes szerkezetbe kell foglalni, erre a Javaslat a vádindítvány képviselőjére jogosult személyt – az eljárás megszüntetés terhe mellett – kötelezi.

A Javaslat a mentességet élvező személlyel szembeni eljárás esetén a pótmagánvádas eljárásban szereplő jogi megoldáshoz hasonló szabályozást alakít ki [Be. 794. § (4) bekezdés], ennek megfelelően a formai vizsgálatot követően írja elő a mentelmi jog felfüggesztése érdekében való intézkedést, a felfüggesztésre jogosult nemleges döntése esetén pedig a vádindítványt ebben az eljárásban is el kell utasítani.

A Javaslat a vádindítvány tartalmi-megalapozottsági vizsgálata esetére is kizárja az ülés tartásának lehetőségét, valamint az annak eredményeként hozott bírósági határozattal szemben a jogorvoslatot.

A Be. 817/P. §-hoz

A vádindítvány tartalmi-megalapozottsági szempontú befogadása cezúra a külön eljárásban, ezt követően válik ugyanis a vádindítvány képviselőjére jogosult személy vádlóvá, a vádindítványban megvádolt személy terheltté, és gyakorolhatja az ekként őt megillető jogokat, köztük kiemelten – az érdemi védekezés alapját biztosító – ügyiratmegismerés jogát. A Javaslat a vádirat lefordításának általános eljárásbeli feladatát [Be. 423. § (2) bekezdés] is csak a befogadott vádindítványhoz fűzi.

Tekintettel arra, hogy ezekben az eljárásokban a vádlotti státusz megalapozott gyanúhoz kötött, és azt több eljárási cselekmény útján ugyan, de végeredményében bárki kezdeményezheti, a potenciális vádlottak ebből eredő sérülékenységével szemben rögzíti a Javaslat, hogy a védői részvétel a Be. 44. §-ban meghatározott eseteken kívül is kötelező.

A Be. 817/Q §-hoz

A vádindítvány tartalmi-megalapozottsági szempontú befogadása legitimációt teremt a vádindítvány képviselőjére jogosult személy számára, hogy vádlói jogokat gyakoroljon. Ennek tartalmára az ügyészség általános eljárásban fennálló jogai és kötelezettségei irányadók, ugyanakkor a váddal való rendelkezése korlátozott, a vádat nem terjesztheti ki, de azt ejtheti.

A vádindítvány képviselőjére jogosult személy a vádat bármikor ejtheti, ami szélesebb körű jogosultság, mint a Be. 539. § (1) bekezdésében szereplő általános védejtési jogosultság. Utalni kell rá, hogy a védejtés következményeit a többi jogosult a 817/R. § (7) és (8) bekezdésének megfelelően utóbb elháríthatja.

A Be. 817/R. §-hoz

Ahogy az általános eljárásban – a Be. 435. § (1) bekezdése szerint – a tárgyaláson mellőzhetetlen az ügyészségi vádképviselő, úgy a külön eljárásban a vádindítvány képviselőjére jogosult személy és jogi képviselője távollétében sem tartható tárgyalás. Ennek megfelelően, ha a tárgyaláson nincs jelen olyan személy, aki a vádat képviselhetné, akkor a tárgyalás nem tartható meg. Ha erre igazolatlanul kerülne sor, a Javaslat szankcióként az eljárás megszüntetését írja elő, vélelmezve, hogy a vádat – ráutaló magatartásukkal – ejtették. Ha a vád ekként nem ürül ki, de a két említett személy közül az egyik igazolatlanul nincs jelen, annak a jogi képviselő esetén csak anyagi következményei lehetnek, a vádindítvány képviselőjére jogosult személy esetén szankciót a Javaslat nem fogalmaz meg, lévén, hogy az ő jelenléte a tárgyaláson (a fentiekén túl) nem kötelező.

A Javaslat a jogi képviselő rendzavarása esetére elsődlegesen csak anyagi természetű joghátrányt helyez kilátásba, a tárgyalás ellehetetlenítése esetén emellett azt is, hogy a vádindítvány képviselőjére jogosult személy új képviselő meghatalmazására válik jogosulttá. Amennyiben a vádindítvány képviselőjére jogosult a továbbiakban meghatalmazott képviselő megbízásáról nem gondoskodik, úgy ezzel kapcsolatos mulasztása az általános szabályok szerinti következményekkel jár.

A tárgyalási szakaszban különösen hangsúlyos, hogy a vádat jogi szakképzettséggel rendelkező személy képviselhesse, és bár kivételesen tartható tárgyalás az ő jelenléte nélkül, a jogi képviselő megszűnése ellehetetleníti a szakszerű vádképviselőt. Erre tekintettel a megszűnő jogi képviselő esetén annak pótlásáról nem gondoskodó vádindítvány képviselőjére jogosult személyre a Javaslat úgy tekint, mint aki nem kívánja a vádat fenntartani, ezért a Javaslat az ilyen eseteket megszüntetési okként szabályozza.

A vádindítvány képviselőjére jogosult személy joggyakorlásának objektív alapú akadályozottsága esetén a Javaslat biztosítja, hogy a további jogosultak konszenzuális alapon kiválasszák maguk közül azt a személyt, aki a továbbiakban a vádindítvány képviselőjére jogosult személy helyébe léphet.

A bíróság által kijelölt vádindítvány képviselőjére jogosult személy részéről történő vádejtés esetén a Javaslat biztosítja a többi ismételt felülbírálati indítványt előterjesztő személy számára az újabb képviselő személyében való megegyezés és a vádképviselő átvétele vagy a hiányosságok pótlása érdekében történő intézkedés lehetőségét. Ebben az esetben függetlenül attól, hogy az eljárást megszüntető határozat meghozatalára sor került-e, az eljárást folytatni kell.

A Be. 817/S. §-hoz

Tekintettel arra, hogy a közhatalom gyakorlásával vagy közvagyon kezelésével kapcsolatos kiemelt bűncselekmények esetén irányadó külön eljárás önmagában is egy korrekciós, – az ügyészség és a felettes ügyészség beavatkozási lehetőségére is tekintettel háromfokú – jogorvoslati jellegű külön eljárás, ezért a Javaslat nem biztosít az eljárást lezáró határozatok ellen újabb jogorvoslati lehetőséget. A vádindítvány képviselőjére jogosult személy ezért sem a vádindítvány alaki befogadásával kapcsolatos döntéssel [817/M. § (7) bekezdés] szemben, de a bírósági ítélet ellen sem jelenthet be fellebbezést.

Mivel az ügyészség a külön eljárás bírósági szakaszában nem tölt be eljárás funkciókat, ezért az ügyiratok felterjesztése kérdésében is el kell térni az általános szabályoktól [Be. 588. § (2) bekezdés].

Mindezek mellett is indokolt, hogy az ügyészség a saját joggyakorlatának alakítása céljából is értesüljön a jogerős ügydöntő határozatról.

A Be. 817/T. §-hoz

A Javaslat a pótmagánvádlói fellépés esetéhez, a Be. 813. § (1)–(3) bekezdéséhez hasonló szabályozást vezet be a külön eljárás büntügyi költségek terén irányadó szabályozásába. Emögött is az a jogalkotói megfontolás húzódik meg, hogy a vádindítvány képviselőjére jogosult személynek legalább részben vállalnia kell az eredménytelen eljárás kockázatát és különösen az eljárása és fellépése folytán felmerült költségeket.

A másodfokú eljárásra azonban a vádindítvány képviselőjére jogosult személy fellebbezése folytán – annak kizártsága miatt – nem kerülhet sor, ezért a másodfokú eljárásban felmerülő költségek nem keletkezhetnek az ő fellépésével összefüggésben. Harmadfokú eljárásra pedig a fellebbezési korlátok miatt nem kerülhet sor [a vádindítvány képviselőjére jogosult személy nem fellebbezhet, védelmi fellebbezés folytán pedig a súlyosítási korlátok miatt nem alakulhat ki olyan ellentétes döntés, amely megalapozná a harmadfokú eljárást]. Erre tekintettel a Javaslat nem veszi át a pótmagánvádas eljárásban irányadó Be. 813. § (4) és (5) bekezdésének tartalmát.

A Be. 817/U. §-hoz

A Javaslat a rendes jogorvoslatokkal kapcsolatos korlátokat a rendkívüli jogorvoslati eljárásokra is részben kiterjeszti, az ügydöntő határozattal szemben a vádindítvány képviselőjére jogosult személy számára a perújítás és a felülvizsgálat nem vehető igénybe.

Az ügyészség esetében pedig a Javaslat a jogorvoslati jogosultságot egyedül az ügydöntő határozattal szemben biztosítja, a nem ügydöntő határozatokkal szemben azonban még az egyébként más jogorvoslattal nem támadható esetekre irányadó törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslatot is kizárja. Az ügydöntő határozatok esetén szükség van arra, hogy az ügyészség legalább rendkívüli jogorvoslatokkal élhessen a törvényesség biztosítása érdekében.

Mindezek mellett a Javaslat nevesítve is kizárja a büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárást, a távollétes eljárást, és a biztosíték letétbe helyezése a folyó eljárást.

További külön eljárásokat az eljárás struktúrája és szabályozási logikája zár ki. Értelemszerűen nem merülhet fel az egyezségkötés amiatt, hogy a vádindítvány képviselőjére jogosult személy vádlói jogköre csak a vádindítvány befogadását követően nyílik meg, a bíróság elé állítás pedig a vádemelés megszabott módjára tekintettel nem értelmezhető. A külön eljárás tárgyi hatálya alá tartozó bűncselekmények köre kizárja a magánvádas eljárás lehetőségét, a 817/I. § (4) bekezdése pedig a pótmagánvádas eljárás lehetőségét zárja ki.

2. §

Átmeneti rendelkezés, amely azt rögzíti, hogy a már elutasított feljelentések, illetve megszüntetett eljárások esetén az új szabályozás szerinti szabályok nem alkalmazhatóak, azaz nem kerülhet sor az ilyen határozatok kapcsán az új külön eljárás igénybevételére.

3. §

Hatályba léptető rendelkezés.